

14. Шепеленко О. В. *Машинобудівна галузь в контексті еволюційного розвитку технологічних укладів: стан, перспективи розвитку [Електронний ресурс] / О. В. Шепеленко, О.Ф. Веремейчик // Вісник ДонДУЕТ. Серія «Економічні науки». –2010. – №4(48). – С. 75-83. – Режим доступу : <http://catalog.puet.edu.ua/opacunicode/index.php?url=/notices/index/IdNotice:171684/Source:default>.*

Стаття надійшла: 25.06.2017 р.

Рецензент: д.е.н., проф. Дмитрієв І.А.

Рецензент: д.е.н., проф. Круш П.В. (Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» ім. Ігоря Сікорського)

УДК: 330.1:330;341,1

JEL Classification: E44, O16

ЧИННИКИ РОЗВИТКУ КРАУДФАНДИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Скибінський О.С., к.е.н., доцент

Уголькова О.З., аспірант

Національний університет «Львівська політехніка»

Анотація. У сучасних умовах обмеженості фінансових ресурсів підприємства змушені шукати нові інструменти їх залучення. Особливо гостро ця проблема постає для новостворених підприємств, малих та середніх підприємств та окремих підприємців. Одним із таких інноваційних інструментів варто вважати краудфандинг. В даній статті автори розкривають зміст поняття «краудфандинг» та його елементи. Метою статті є надання соціальної та економічної характеристик краудфандингу та виокремлення чинників, що впливають на розвиток цього фінансового інструмента та аналізування світового досвіду застосування краудфандингу для розроблення рекомендацій з його використання для розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. Проведено дослідження факторів, що впливають на розвиток краудфандингу в національній економіці. У статті автори зосереджують свою увагу на дослідженні загальних та соціальних факторів, що зумовлюють розвиток краудфандингу. Виокремлено ключові складові природи краудфандингу: економічну (краудфандинг – це інноваційний фінансовий інструмент акумулювання коштів для реалізації проектів) та соціальну (краудфандинг – це метод комунікації, що об'єднує значну кількість невідомих людей з різних куточків світу з метою спільної реалізації соціальних, культурних, інноваційних та інших проектів). Авторами було проведено аналіз основних соціальних та економічних характеристик краудфандингу. Зацікавлення викликає дослідження елементів та умов, необхідних для успішної реалізації краудфандингових проектів. Реалізація систематизації інформації про фактори та чинники, що впливають на розвиток краудфандингової діяльності, є важливими для забезпечення необхідної інформаційної бази для подальших деталізованих наукових досліджень.

Ключові слова: краудфандинг, підприємництво, інновації, чинники, старт-ап.

FACTORS THAT INFLUENCE DEVELOPMENT OF CROWDFUNDING ACTIVITY IN UKRAINE

Oleksandr Skybinskyi, PhD in Economics, Associate Professor

Olena Ugolkova, Post-graduate

Lviv Polytechnic National University

Summary. In conditions of the limited financial resources, every enterprise needs to seek new tools for their involvement. The crowdfunding is one of such innovative instruments that can solve this financial problem for newly created enterprises, small and medium enterprises and individual entrepreneurs.

In this article, authors disclose the meaning of the term "crowdfunding" and identify its elements. The purpose of the article is to provide social and economic characteristics of crowdfunding, to identify the factors influencing the development of this financial instrument and to analyze the world experience of use of crowdfunding in order to develop the recommendations for its suitability in Ukraine.

The authors focus on the study of general and social factors that determine the development of crowdfunding. The key elements of the nature of crowdfunding were also identified: economic nature (crowdfunding is an innovative financial tool for accumulating funds for projects implementation) and social nature (crowdfunding is a method of communication uniting a significant number of people from different countries of the world in order to jointly implement social, cultural, innovative and other projects).

The study of the elements and conditions enabling successful implementation of the crowdfunding projects is actual and interesting. The systematization of information about the factors influencing the development of crowdfunding activities is important for providing the necessary information base for further detailed scientific research.

Keywords: crowdfunding, entrepreneurship, innovations, factors, startup.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Діяльність із залучення капіталу є одним із найважливіших завдань менеджменту сучасних підприємств. Для перетворення навіть найпростішої ідеї в бізнес необхідним є її достатнє фінансове забезпечення. Саме в таких умовах основним критерієм виживання підприємств стає їхня спроможність впроваджувати інноваційні інструменти мобілізації фінансових коштів. Серед таких інноваційних фінансових інструментів чільне місце посідає краудфандинг. Краудфандинг є досить новим поняттям та ще не висвітленим у повній мірі науковцями та практиками. Тому дослідження чинників та факторів розвитку краудфандингової діяльності є актуальним та важливим з метою створення необхідної інформаційної бази для подальших наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням такого інноваційного методу як краудфандинг в пострадянських державах займаються такі науковці, як М.С. Єгорова, О.С.Марченко, Ю.М.Петрушенко, Л. М. Швець та інші. Серед іноземних науковців варто виокремити Джеффа Хау, Аджай К. Агравал, Ентоні Зеолі та інших.

Невирішені складові загальної проблеми. Великий науковий інтерес до цієї теми полягає у аналізі високого рівня застосування цього інноваційного інструменту закордоном та пошуку умов та принципів успішного його застосування в нашій державі.

Формулювання цілей статті. Метою статті є надання соціальної та економічної характеристик краудфандингу, виокремлення чинників, що впливають на розвиток цього фінансового інструменту та аналізування світового досвіду застосування краудфандингу для розроблення рекомендацій з його використання для розвитку малого та середнього бізнесу в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Краудфандинг – це порівняно нове поняття, так як вперше цей термін опублікували у 2006 р. Під краудфандингом варто розуміти діяльність із залучення коштів для фінансування бізнес-, інноваційних та соціальних проектів від великої кількості людей з використанням інтернет-ресурсів, таких як соціальні мережі чи спеціальні краудфандингові платформи [1].

В сучасних умовах краудфандингова діяльність активно розвивається, створюються численні краудфандингові платформи, на яких реєструється все більше і більше проектів та їх донорів (меценатів чи інвесторів). У світі обсяг краудфандингових операцій щороку зростає майже удвічі (рис.1).

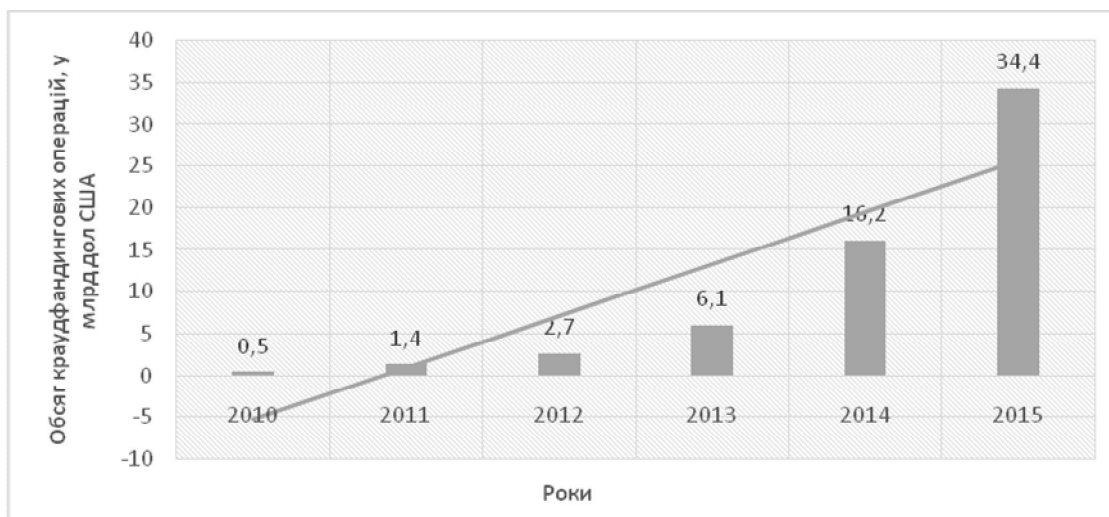

Рисунок 1- Динаміка обсягів краудфандингових операцій у світі та її лінія тренду [1,2, 3]

В Україні краудфандинг лише набирає популярності. Існуючі обсяги українського краудфандингу показують значний потенціал розвитку цього інструмента для на-

шої держави (табл.1). Проте варто зазначити, що українські проекти збирають значні суми, проте лише ті, що зареєстровані нашими співвітчизниками на міжнародних, а не на українських краудфандингових майданчиках, таких як Kickstarter, Indiegogo, Crowdcube, Crowdfunder, Kisskissbankbank, Ulule та інші.

Звісно, обсяги краудфандингових операцій в Україні та в інших країнах світу Європи чи Америки суттєво відрізняються. Проте, враховуючи негативний стан довіри українців до фінансових інституцій та інструментів загалом, така ситуація є очікуваною. Згідно з даними дослідження аналітичної компанії GfK Ukraine, у якому опитувалось понад 2 тис. українців із різних куточків нашої держави, наші співвітчизники найбільше довіряють Державному пенсійному фонду (відповіді «більше довіряю, ніж не довіряю» та «довіряю» надало понад 50% респондентів) та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (понад 1%).

Таблиця 1 - Основні краудфандингові платформи України та їх характеристики

Назва платформи	Офіційний вебсайт	Спеціалізація	Тип кампанії	Кількість проектів станом на 01.09.2017		Кількість донорів на платформі	Капіталізація успішних проектів, грн
				Розміщених на платформі станом на 01.09.2017	Успішно реалізованих		
Спільнокошт	biggggidea.com	ініціативні проекти від дієвих громадян та громад	все або нічого	21	191	25 468	12 852 773
Українська біржа благодійності	ubb.org.ua	благодійні та соціальні проекти	до цілі	454	1 998	-	125 682 604
Na-Starte	na-starte.com	-	все або нічого / до цілі	6	20	8 000	4 176 785

**Складено автором на основі джерел 4, 5, 6.*

Варто зауважити, що відповідно цього дослідження лише 15% опитаних відповіли «повністю довіряю» чи «скоріше довіряю» приватним банкам та 38% довіряють державним банкам. Інші фінансово-кредитні посередники майже не викликають довіри населення (рис. 2) [7,8].

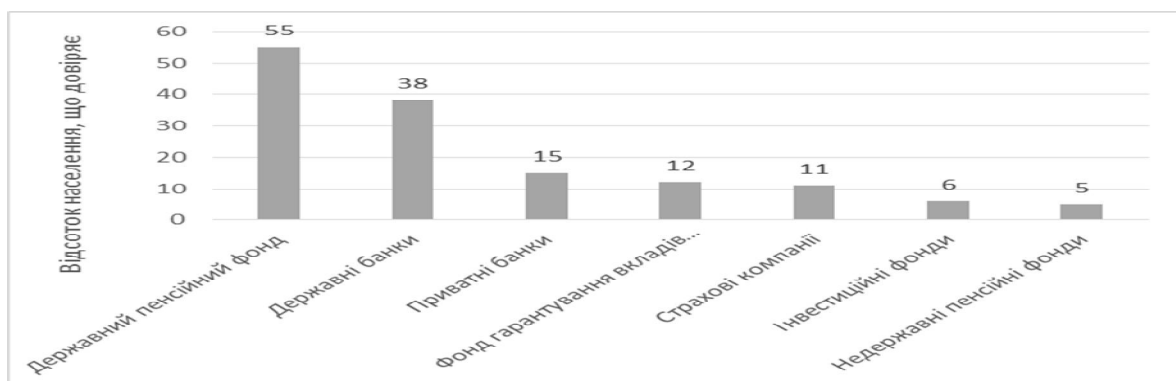

Рисунок 2 - Рівень довіри населення України до фінансово-кредитних інституцій, у % [7, 8]

Рівень довіри до такого інноваційного інструменту, як краудфандинг, є ще нижчим, адже за внески у краудфандингові проекти держава не несе жодної відповідальності та не надає жодних гарантій, а для наших співвітчизників поняття гарантій та забезпеченості державою є ключовими. Передумовою активного застосування краудфандингу в розвинутих країнах світу стала наявність значної кількості підприємців і потенційних інвесторів. Іншими важливими характеристиками суспільства розвинених держав є ініціативність, наявність ефективних технологічних рішень та культура, що здатна адаптуватися до нових економічних умов [9].

Ключовим чинником розвитку краудфандингової діяльності є, звісно, ефективна та продумана нормативно-правова база, що сприяє прозорості, швидкості і масштабу успішного фінансування. Загалом усі чинники, що впливають на краудфандингову діяльність, варто розділити на дві групи: загальні та соціальні чинники. Серед загальних чинників, що впливають на розвиток краудфандингу, варто виділити такі:

1. стан економіки - впливає на усі сфери діяльності суспільства і є одним із найвагоміших чинників економічного зростання держави;

2. стан банківської системи та доступність кредитних продуктів для підприємців та молодих підприємств - у посткризових умовах банки та інші фінансово-кредитні посередники вимагають від суб'єктів господарювання все більших гарантій, а інвестори стають обачнішими. Для проектів інноваційного розвитку та молодих підприємств процес залучення коштів із таких джерел фінансування, як позики банків чи класичне інвестування, є складним, і часто без результативними, і як наслідок, виникають нові альтернативні способи акумулювання коштів, такі як краудфандинг;

3. розвиток ринку платіжних карток та електронних систем – так як краудфандингова діяльність забезпечується в інтернет-середовищі, то єдиним способом переказу коштів є застосування платіжних карток та різноманітних електронних систем. Найчастіше рішення про підтримку проекту донори приймають досить швидко чи навіть спонтанно, тому в таких умовах важливою є простота та легкість здійснення переказу, без зайвої реєстрації, перевірок банку тощо, що може забезпечитись лише в умовах розвинутої банківської системи та ринку платіжних інструментів;

4. рівень доходів населення – враховуючи, що у 2015 р. понад 60% населення України отримувало заробітну плату меншу, ніж 100 дол США, то говорити про підтримку інноваційних краудфандингових проектів або бізнес проектів досить складно. Оцінюючи доходи потенційних донорів, часто автори проектів, що бажають акумулювати значні суми (10 тис дол США та більше), використовують міжнародні краудфандингові платформи, а не вітчизняні;

5. рівень тінізації фінансового сектора – в Україні тінізація помітна у всіх сферах: у банківському секторі, у сфері зовнішньої торгівлі, в діяльності суб'єктів господарювання. Після кризи 2008 р. власники депозитів масово вимагали їх отримання із банківських установ. З даними експертів, за різними підрахунками кількість грошей «на руках» українців складає від 40 до 70 млрд дол США і ці гроші ніяк не використовуються в економіці.

Важливо також виокремити соціальні чинники впливу на краудфандингову діяльність, а саме такі:

1. рівень підприємницької активності – ініціативність та бажання втілювати в життя нові ідеї є ключовим показником активності населення, лише за умови достатньої кількості ініціативних підприємців та авторів ідей чи бізнес-планів може функціонувати краудфандинг;

2. наявність середнього класу в країні - середній клас населення характеризується усвідомленням своєї значимості в громадському житті, активністю та відносно високим рівнем доходів, наявність середнього класу є основою для становлення громадянського суспільства[10];

3. схильність населення до заощаджень - зазвичай, доходи фізичних осіб розподіляються між поточним споживанням та заощадженнями. Українці більш схильні до поточного споживання, що є спричиненим впливом різноманітних соціально-економічних факторів, а саме: низький рівень доходів, відсутність впевненості у збереженні вартості заощаджень з плином часу, загальна недовіра до банківських установ тощо[11];

4. стан довіри населення до інноваційних соціально-економічних інструментів - враховуючи те, що під час краудфандингу не використовуються звичайні економічні способи гарантування реалізації угоди такі, як підписання контрактів чи страхування ризиків, довіра стає єдиним фактором, що може сприяти співпраці донорів та авторів проекту[8];

5. стан фінансової та технічної грамотності громадян - найбільшою проблемою є розвиток фінансової та технічної грамотності громадян, адже без розуміння необхідності підтримки локальних та інноваційних проектів та незнання базових основ користування інтернет-платформами, платіжними картками, соціальними мережами, існування краудфандингу стає неможливим;

6. розповсюдженість телефонів і смартфонів, наявність та поширення доступу до інтернету - без смартдевайсів та доступу до інтернету краудфандинг не може існувати. Проте згідно з даними звіту Міжнародного союзу електрозв'язку, в Україні понад 60% населення є користувачами інтернету, що є меншим показником, ніж в країнах Європи та Північній і Південній Америці, проте достатнім для успішного застосування краудфандингу;

7. активність у соціальних мережах - проникнення соціальних медіа на ринок дозволяє використовувати тенденції розвитку нових технологій. Найчастіше в краудфандингу соціальні медіа використовуються з метою розширення інформації про кампанії зі збору коштів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Варто зазначити, що краудфандинг є інноваційним соціально-економічним інструментом, що може стати ефективним каталізатором підприємницької діяльності в сучасних умовах. Проте надійне та тривале застосування краудфандингу є можливою тільки там, де існує довіра громадян до своєї держави, до її фінансової системи та суб'єктів один до одного, а стабільна та надійна співпраця учасників краудфандингу можлива лише за умови існування високого рівня довіри між авторами проектів, донорами та до краудфандингових платформ. Усі чинники розвитку краудфандингової діяльності є важливими та взаємодоповнюючими. Тому краудфандингова діяльність може набути свого розвитку в Україні лише за умов забезпечення адекватної нормативно-правової бази, розвитку фінансової та технічної грамотності громадян, підтримки формування достатньої кількості представників середнього класу, що є основою для становлення активного та підтримуючого громадянського суспільства. Лише в таких умовах розвиток краудфандингу стає можливим.

Перелік посилань

1. Кузьмін О. Є. Краудфандинг: сутність, значення та типологія / О. Є. Кузьмін, О. С. Скибінський, О. З. Уголькова. // *Маркетинг і менеджмент інновацій*. – 2016. – №2. – С. 170–180.
2. *Mass solution crowdfunding industry report 2015* [Електронний ресурс] –Режим доступу: <http://www.crowdsourcing.org/editorial/global-crowdfunding-market-to-reach-344b-in-2015-predicts-massolutions-2015cf-industry-report/45376>
3. *Zvim Світового Банку Crowdfunding's Potential for the Developing World. Financeand Private Sector Development Department*. –Вашингтон, 2013.
4. Офіційний сайт «Спільнокошт» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://bigggidea.com/>
5. Офіційний сайт «Українська біржа благодійності» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://ubb.org.ua/>
6. Офіційний сайт «На старте» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://na-starte.com/about>
7. *Пенсійна реформа в Україні: дослідження суспільної думки 2010, Київ, 2010.* [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://frk.kiev.ua/index.php?p=downloads&action=showdetails&area=1&categ=8&id=19&name=-2010>
8. Уголькова О.З. Фактор довіри для розвитку краудфандингових операцій в Україні // *Економіка підприємства : сучасні проблеми теорії та практики : Матеріали шостої міжнар. наук.-практ. конф.* – 2017. – С. 120–122.
9. Белов А.А. *Новые модели венчурного финансирования: особенности краудфандинга в России и мире* / А.А. Белов. – Нижний Новгород: Национальный исследовательский университет. – 34 с.
10. Уголькова О.З. Існування середнього класу як одна з передумов функціонування краудфандингу / О. З. Уголькова, Н. Ю. Реверенда // *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Проблеми економіки та управління*. - 2016. - № 847. - С. 164-169.
11. Марченко О.С. Соціально-економічні умови та проблеми розвитку краудфандингу в Україні / О. С. Марченко // *Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого"*. Сер. : *Економічна теорія та право*. - 2014. - № 2. - С. 37-46.

Стаття надійшла: 18.06.2017 р.

Рецензент: д.е.н., доц. Горовий Д.А.

Рецензент: д.е.н., проф. Семак Б.Б. (Львівський торговельно-економічний університет)